

A határon túli magyar felsőoktatás problémái, kihívásai

90-es évek főbb jellemzői

- Demográfiai csökkenés
- Jogsabályi átalakulás
- Felsőoktatás mint a rendszerváltás hordozója
- Felsőoktatás mint a szimbolikus politizálás része
- Felsőoktatási expanzió (aminek része a felsőoktatási migráció is)

Magyarországon tanuló határon túli magyar hallgatók (*Forrás: OKM*)

Állampolgárság szerinti ország	2006–2007		2007–2008	
	Összes	Nappali	Összes	Nappali
Románia	3294	1733	3133	1714
Szlovákia	2296	1633	2178	1604
Szerbia	1205	765	1310	860
Ukrajna	1475	892	1372	858
Horvátország	170	158	146	136
Szlovénia	18	14	31	12
Összes határon túli (szomszédos) országból származó hallgató	8458	5195	8170	5184
Összes külföldi állampolgár	15 110	11 618	15 459	12 212

A határon túli magyar oktatás néhány általános jellegzetessége

- az általános iskolában a legmagasabb a magyar nyelven tanulók aránya
- a felsőfokú képzésben alacsonyabb a magyar nyelven végzettség aránya
- szakképzésben elsősorban többségi nyelven lehet részt venni
- kisebbségi „elitizmus”: érettségit adó területek felértékelése, szakképzés leértékelődése
- felsőfokú végzettségűek körében: pedagógusok túlsúlya, informatika, egészségügyi területek alacsony szintje
- felsőoktatási migráció
- kibontakozó felnőttképzés

Magyar nyelven (is) oktató fontosabb felsőfokú intézmények - Románia

- Babeş-Bolyai Tudományegyetem – Kolozsvár (és több kihelyezett tagozat)
- Sapientia-Erdélyi Magyar Tudományegyetem – Kolozsvár, Marosvásárhely, Csíkszereda
- Partium Keresztény Egyetem – Nagyvárad
- Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem – Marosvásárhely
- Szentgyörgyi István Színművészeti Egyetem - Marosvásárhely

Magyar nyelven (is) oktató fontosabb felsőfokú intézmények - Szlovákia

- Nyitrai Konstantin Egyetem, Közép-európai Tanulmányi Kar
- Selye János Egyetem – Komárom
- Bél Mátyás Egyetem Filológia Kar – Besztercebánya

Magyar nyelven (is) oktató fontosabb felsőfokú intézmények – Ukrajna, Kárpátalja

- II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – Beregszász
- Ungvári Nemzeti Egyetem Humán és Természettudományi Kar
- Munkácsi Állami Egyetem – Humán-
Pedagógiai Főiskola

Magyar nyelven (is) oktató fontosabb felsőfokú intézmények – Szerbia, Vajdaság

- Újvidéki Egyetem
 - Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
 - Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)
 - Közgazdasági és Építőmérnöki Kar (Szabadka)
- Újvidéki Művészeti Akadémia
- Szabadkai Műszaki Főiskola

Magyar nyelven (is) oktató fontosabb felsőfokú intézmények – Horvátország, Szlovénia, Ausztria

- Eszéki Josip Juraj Strossmayer Egyetem – Magyar Lektorátus
- Maribori Egyetem
- Bécsi Egyetemen - Hungarológia

Határon túli magyar felsőoktatás „klasszikus” kihívásai

- Oktatói-kutatói utánpótlás
 - A részarány-szindróma
- Magyar nyelvű szakirodalom
- Kutatási stratégia (hiánya)
- Képzés/kutatás finanszírozása
- Háttérintézmények léte és státusa

Határon túli magyar felsőoktatás új kihívásai – 1.

- Eltömegesedés
- Felsőoktatási piac
 - magyar-magyar, magyar-többségi konkurencia
 - állami-magánszféra kölcsönhatása
 - oktatási migráció
 - EU-s lehetőségek
- Társadalmi beágyazódás kérdése
 - Magyar nyelv státusa intézményen belül
 - Kétnyelvűség kérdése
 - Végzősök utánkövetése

Határon túli magyar felsőoktatás új kihívásai – 2.

- Új típusú felsőoktatási szolgáltatások (piaci alapú szolgáltatások, felnőttképzés)
- Együttműködési készségek, hálózati kihívások
- Akkreditációs elvárások
- Szervezeti élet, menedzsment
- Infrastruktúra meghaladása
 - Magyarországi támogatási rendszer szerepe

Kihívások a bolognai folyamatok tükrében

- Bolognai folyamat:
 - laza nemzetközi keret
 - Európai Felsőoktatási Térség kialakítása
 - felsőoktatási reformok gyűjtőneve, narratívája
 - gyakran csak ürügy nemzeti oktatáspolitikai ambíciók megvalósítására
 - intézményi stratégiák, oktatói munka átértékelése

<i>Európai Felsőoktatási Térség kulcsfogalmai</i>	<i>„Kárpát-medencei magyar felsőoktatási térség”</i>
<i>Mobilitás</i>	Részben: Konkurencia a felsőoktatásban Részben: Felsőoktatás eltömegesedése
<i>Diplomák és tanulmányi időszakok elismerése</i>	Részben: Oktatói-kutatói utánpótlás
<i>Minősbiztosítás</i>	Részben: Akkreditáció
<i>Két- (három) ciklusú képzés</i>	Kétciklusú rendszerre való átállás, akkreditáció
<i>Képesítések átfogó kerete</i>	
<i>Attraktivitás</i>	Hálózati kihívások, együttműködési készségek Részben: Képzés, kutatás finanszírozása Részben: Kutatási stratégia hiánya
<i>Foglalkoztathatóság</i>	Felsőoktatás társadalmi beágyazódása Részben: Magyar nyelv státusa
<i>Életen át tartó tanulás (LLL)</i>	Új típusú szolgáltatások
<i>Tanulmányi eredmények és (kimeneti) kompetenciák</i>	
<i>Korábbi tanulmányok elismerése</i>	

Néhány összegző javaslat – 1.

- a kisebbségi felsőoktatás politikai varázstalanítására való törekvés
 - Kísérlet a (magyar-magyar, anyaországi magyar – kisebbségi magyar, többségi-kisebbségi) politikai erőterek elhagyására
 - a felsőoktatás autonóm, szakmai működésének kibontakoztatása
 - a kisebbségi elitizmus örökségével való szembenézés

Néhány összegző javaslat – 2.

- az expanzió új kihívásaira való tudatosabb felkészülés
 - új típusú szolgáltatások vállalása
 - vállalkozói szemlélet térhódítása
 - kompetencia alapú képzések

Néhány összegző javaslat – 3.

- intézményi stratégiák, menedzsment nagyobb mértékű igazodása
 - az európai folyamatokhoz
 - regionális együttműködések erősítése, támogatása

Néhány összegző javaslat – 4.

- intézménytervezés partnerközpontú megalapozása:
 - demográfiai adatok
 - munkaerő-piaci elvárások
 - a középiskolai diákok, hallgatók opciója, elvárásai

*Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!*

pappza@yahoo.com